Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
PAOLA MENGOZZIEGO
przedstawiona w dniu 29 stycznia 2015 r.[1]

Sprawa C-649/13

Comité d'entreprise de Nortel Networks SA i in.
przeciwko
C. Rogeau, syndykowi Nortel Networks SA,
i
C. Rogeau, syndyk Nortel Networks SA,
przeciwko
Alanowi Robertowi Bloomowi,
Alanowi Michaelowi Hudsonowi,
Stephenowi Johnowi Harrisowi,
Christopherowi Johnowi Wilkinsonowi Hillowi

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez tribunal de commerce de Versailles (Francja)]

Współpraca sądowa w sprawach cywilnych — Postępowanie upadłościowe — Rozporządzenie (WE) nr 1346/2000 — Wtórne postępowanie upadłościowe — Właściwość do określenia zakresu skutków wtórnego postępowania upadłościowego — Jurysdykcja wyłączna lub konkurencyjna — Określenie prawa właściwego — Wpływy ze zbycia przedmiotów należących do majątku dłużnika przechowywane na rachunku depozytowym w państwie trzecim

1. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, który jest przedmiotem niniejszej sprawy, dotyczy art. 2 lit. g), art. 3 i 27 rozporządzenia (WE) nr 1346/2000[2] (zwanego dalej „rozporządzeniem") i podnosi delikatną kwestię podziału jurysdykcji pomiędzy sądy państwa wszczęcia głównego postępowania upadłościowego na podstawie art. 3 ust. 1 rozporządzenia a sądy państwa wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego zgodnie z ust. 2 tego artykułu, a także podziału majątku niewypłacalnego dłużnika pomiędzy tymi dwoma postępowaniami.

2. Spór w postępowaniu głównym dotyczy europejskiego aspektu upadłości kanadyjskiej grupy Nortel, działającej na skalę światową w sektorze telekomunikacyjnym do 2008 r., która to upadłość była powodem wszczęcia głównego postępowania upadłościowego w Zjednoczonym Królestwie wobec wszystkich europejskich spółek zależnych grupy oraz postępowania wtórnego we Francji przed sądem odsyłającym w odniesieniu do francuskiej spółki zależnej.

1 — Język oryginału: francuski.

2 — Rozporządzenie Rady z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.U. L 160, s. 1).

I – **Ramy prawne**

3. Rozporządzenie ustanawia ramy europejskie dla transgranicznych postępowań upadłościowych. Zgodnie z jego art. 2 lit. g):

„Dla celów niniejszego rozporządzenia:

[…]

g) »państwo członkowskie, w którym znajduje się przedmiot majątkowy« oznacza:

— w przypadku przedmiotów materialnych państwo członkowskie, na którego terytorium przedmiot się znajduje,

— w przypadku przedmiotów oraz praw, których własność lub tytuł prawny [właściciel lub posiadacz] wpisywany jest do publicznego rejestru, państwo członkowskie, którego kompetencjom podlega prowadzenie tego rejestru,

— w przypadku wierzytelności państwo członkowskie, na którego terytorium osoba trzecia zobowiązana do świadczenia ma główny ośrodek swojej podstawowej działalności w rozumieniu art. 3 ust. 1".

4. Artykuł 3 rozporządzenia, zatytułowany „Jurysdykcja", w ust. 1 i 2 stanowi:

„1. Sądy państwa członkowskiego, na terytorium którego znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika, są właściwe dla [do] wszczęcia postępowania upadłościowego. W przypadku spółek i osób prawnych domniemywa się, że głównym ośrodkiem ich podstawowej działalności jest siedziba określona w statucie, chyba że zostanie przeprowadzony dowód przeciwny.

2. Jeżeli dłużnik ma główny ośrodek swojej podstawowej działalności na terytorium państwa członkowskiego, sądy innego państwa członkowskiego są uprawnione do wszczęcia postępowania upadłościowego tylko wtedy, gdy dłużnik ma na jego terytorium swój oddział. Skutki tego postępowania są ograniczone do majątku dłużnika znajdującego się na terytorium tego ostatniego państwa członkowskiego".

5. W rozdziale III rozporządzenia, zatytułowanym „Wtórne postępowanie upadłościowe", art. 27 brzmi następująco:

„W przypadku wszczęcia przez sąd państwa członkowskiego postępowania określonego w art. 3 ust. 1 i uznania go w innym państwie członkowskim (postępowanie główne) sąd tego innego państwa członkowskiego, właściwy zgodnie z art. 3 ust. 2, może wszcząć wtórne postępowanie upadłościowe, nie badając przy tym w tym innym państwie członkowskim niewypłacalności dłużnika. Postępowanie to musi być jednym z postępowań wymienionych w załączniku B. Jego skutki ograniczają się do majątku dłużnika znajdującego się na terytorium tego innego państwa członkowskiego".

II – **Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu w postępowaniu głównym, postępowanie przed sądem odsyłającym i pytanie prejudycjalne**

6. Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu przed sądem odsyłającym, które wynikają z postanowienia odsyłającego i akt sprawy, można podsumować następująco.

7. Grupa Nortel, której spółka dominująca, Nortel Networks Corporation, ma siedzibę w Kanadzie, była jednym z pierwszych na świecie dostawców rozwiązań dla sieci telekomunikacyjnych. Spółka Nortel Networks Limited (zwana dalej „spółką NNL"), z siedzibą w Kanadzie, bezpośrednio zależna od Nortel Networks Corporation, posiadała większość spółek zależnych grupy Nortel na świecie, w tym spółkę prawa francuskiego Nortel Networks SA (zwaną dalej „spółką NNSA").

8. Grupa Nortel prowadziła znaczącą działalność badawczą i rozwojową (R & D), którą realizowała za pośrednictwem wyspecjalizowanych spółek zależnych (zwanych dalej „centrami R & D"). Spółka NNSA była jedną z takich spółek zależnych. Niemal całość własności intelektualnej pochodzącej z działalności R & D grupy była zarejestrowana (głównie w Ameryce Północnej) w imieniu spółki NNL, będącej „legal owner". Ta ostatnia spółka udzielała centrom R & D nieodpłatnych licencji wyłącznych na korzystanie z własności intelektualnej grupy. Centra R & D zachowywały również własność gospodarczą („beneficial ownership") owej własności intelektualnej proporcjonalnie do udziału odpowiadającego rozmiarowi ich wkładu w działalność w zakresie R & D. Stosunki prawne między spółką NNL i centrami R & D regulowała umowa wewnątrzgrupowa zatytułowana „Master R & D Agreement" (zwana dalej „MRDA")[3]. Umowa ta przewidywała między innymi, że zależnie od zysków lub strat na szczeblu grupy w danym roku obrachunkowym każde centrum R & D będzie wierzycielem lub dłużnikiem względem spółki NNL na kwotę nazywaną RPS („Revenue Profit Sharing").

9. Ponieważ grupa Nortel w 2008 r. odczuła poważne trudności finansowe, jej kierownictwo, w celu optymalizacji transakcji sprzedaży aktywów na szczeblu grupy, postanowiło wszcząć postępowania upadłościowe jednocześnie w Kanadzie, w Stanach Zjednoczonych i w Unii Europejskiej.

10. Postanowieniem z dnia 14 stycznia 2009 r. High Court of Justice (England & Wales), Chancery Divison (Zjednoczone Królestwo) wszczął główne postępowanie upadłościowe na podstawie prawa angielskiego wobec wszystkich spółek należących do grupy Nortel mających siedziby w Unii, a wśród nich wobec spółki NNSA, na podstawie art. 3 ust. 1 rozporządzenia, i powołał A. Blooma, A. Hudsona, S. Harrisa i Ch. Wilkinsona Hilla na zarządców (zwanych dalej „zarządcami").

11. Na wspólny wniosek złożony przez spółkę NNSA i zarządców sąd odsyłający orzeczeniem z dnia 28 maja 2009 r. wszczął wtórne postępowanie upadłościowe obejmujące likwidację spółki NNSA w rozumieniu art. 27 rozporządzenia, zezwolił na kontynuowanie prowadzenia działalności na czas określony i powołał C. Rogeau na syndyka masy upadłościowej.

12. W dniu 7 lipca 2009 r. ogłoszono konflikt socjalny w spółce NNSA, który w dniu 21 lipca 2009 r. został zakończony podpisaniem protokołu porozumienia kończącego spór (zwanego dalej „protokołem porozumienia kończącego spór") przez spółkę NNSA, reprezentowaną przez organy prowadzące wtórne postępowanie upadłościowe, organizacje związkowe, radę zakładową (zwaną dalej „RZ") spółki NNSA i przedstawicieli strajkujących pracowników. Porozumienie to przewidywało zapłatę odprawy, której pierwsza część miała zostać wypłacona natychmiast, a druga – określana jako „druga transza odprawy" (zwana dalej „drugą transzą") – po zakończeniu działalności, z dostępnych funduszy pochodzących ze sprzedaży działów działalności przedsiębiorstwa, składników majątku, wpływów ze zbycia aktywów lub, ujmując rzecz bardziej ogólnie, ze zrealizowanych aktywów lub ściągniętych wierzytelności, po zapłaceniu wszystkich długów wynikających z działalności spółki powstałych w związku z kontynuowaniem prowadzenia działalności w ramach głównego lub wtórnego postępowania upadłościowego i „administration expenses". Uzgodniono, że wysokość drugiej transzy zależeć będzie od wysokości dostępnych środków. W dniu 18 sierpnia 2009 r. zarządcy podpisali porozumienie dodatkowe do protokołu porozumienia kończącego spór, w którym ujęto jego warunki (zwane dalej „protokołem dodatkowym").

3 — NNSA przystąpiła do MRDA w dniu 22 grudnia 2004 r.

13. W dniu 1 lipca 2009 r. organy prowadzące oba postępowania podpisały protokół koordynacji postępowań głównego i wtórnego (zwany dalej „protokołem koordynacji"). Artykuł 8 ust. 3 tego protokołu precyzuje, że „zgodnie z rozporządzeniem […] administration expenses podlegają zapłacie w całości i od chwili uzyskania przez nie zwykłej wymagalności w drodze pierwszeństwa z aktywów przedsiębiorstwa, niezależnie od miejsca położenia tych aktywów (włącznie z położonymi we Francji), i to niezależnie od wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego". Po podpisaniu protokołu porozumienia kończącego spór zarządcy w ramach postępowań głównego i wtórnego podpisali aneks do protokołu koordynacji z dnia 18 sierpnia 2009 r., który zgodnie ze swoim art. 7 ma charakter nadrzędny wobec tego protokołu.

14. Orzeczeniem z dnia 24 września 2009 r. sąd odsyłający zatwierdził protokół koordynacji oraz protokół porozumienia kończącego spór, a także porozumienie dodatkowe.

15. W celu zapewnienia lepszej wyceny aktywów grupy Nortel zarządcy w różnych postępowaniach upadłościowych na świecie porozumieli się, że wspomniane aktywa będą sprzedawane globalnie, podzielone według działów działalności przedsiębiorstwa. Takie porozumienie, zatytułowane „Interim Funding and Settlement Agreement" (zwane dalej „porozumieniem IFSA"), zostało zawarte w dniu 9 czerwca 2009 r. między spółką NNL i szeregiem spółek zależnych grupy. W porozumieniu tym uzgodniono w szczególności, że MRDA będzie obowiązywać przez cały czas trwania postępowania upadłościowego, że spółki zależne spółki NNL zrzekną się w odpowiednim czasie swoich praw własności przemysłowej i intelektualnej związanych ze zbywanymi działami działalności – przy czym prawa licencyjne, z których każda z nich korzystała, zostaną utrzymane w mocy do czasu zakończenia operacji likwidacji/zbycia i zrzeczenie się tych praw nie spowoduje zrzeczenia się praw w charakterze „beneficial owner" własności intelektualnej grupy – że wszystkie wpływy ze zbycia aktywów grupy na poziomie światowym zostaną umieszczone na rachunkach depozytowych w Stanach Zjednoczonych (zwanych dalej „rachunkami depozytowymi" lub „lockboxem") i że z rachunków tych nie będą wypłacane żadne środki objęte depozytem, chyba że na podstawie umowy zawartej przez wszystkie podmioty grupy. Spółka NNSA przystąpiła do porozumienia IFSA w drodze umowy przystąpienia (Amendment and Accession Agreement) zawartej w dniu 11 września 2009 r.[4]. Zbycie działów działalności spółki NNSA miało miejsce w ramach transakcji zorganizowanych na poziomie globalnym zgodnie z porozumieniem IFSA. Wpływy z transakcji zbycia, w których uczestniczyła spółka NNSA [około 7,2 mld dolarów amerykańskich (USD)], znalazły się w lockboksie, przy czym nie podpisano jeszcze żadnej umowy regulującej ich podział. Postanowieniem sędziego-komisarza prowadzącego postępowanie wtórne C. Rogeau został upoważniony do dokonania wszelkich czynności koniecznych do przeprowadzenia transakcji zbycia (na przykład rozwiązania licencji związanych z przenoszonymi działami działalności), a także do uczestnictwa w negocjacjach dotyczących podziału cen sprzedaży.

16. Sprawozdanie finansowe sporządzone przez C. Rogeau w dniu 23 listopada 2010 r. wykazało na kontach bankowych spółki NNSA saldo dodatnie w wysokości 38 980 313 EUR w dniu 30 września 2010 r., co pozwalało na zaplanowanie na maj 2011 r. pierwszej wypłaty drugiej transzy. W związku z brakiem zapłaty RZ spółki NNSA w dniu 5 maja 2011 r. skierowała do C. Rogeau wezwanie do zapłaty. Pismem z dnia 18 maja 2011 r. C. Rogeau poinformował RZ spółki NNSA, iż zastosowanie postanowień protokołu porozumienia kończącego spór jest niemożliwe, ponieważ oszacowanie płatności dokonane przez spółkę Ernst & Young w dniu 13 maja 2011 r. wykazało saldo ujemne w wysokości niemal 6 mln EUR, między innymi z powodu dwóch żądań zapłaty podniesionych przez zarządców, a opiewających na kwotę 16,6 mln EUR[5]. W grę wchodziła zresztą również wierzytelność angielskiego funduszu emerytalnego, uznana za „administration expense" w prawie angielskim postanowieniem High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division z dnia 10 grudnia 2010 r.

4 — Podpisanie tej umowy zostało zatwierdzone postanowieniem sędziego-komisarza z dnia 7 lipca 2009 r.

5 — W następującym rozbiciu: około 8 mln EUR z tytułu „Residual Profit Sharing" 2010 (zwanego dalej „RPS 2010") i 8,6 mln EUR wpłacone przez zarządców na poczet udziału spółki NNSA w kosztach zbycia aktywów grupy w regionie EMEA (Europa, Bliski Wschód, Afryka), wynoszącego około 25%.

17. Kwestionując ten stan rzeczy, w dniu 7 czerwca 2011 r. RZ spółki NNSA i 147 byłych pracowników spółki NNSA pozwało C. Rogeau przed sąd odsyłający w celu między innymi uzyskania ustalenia, że zarządca postępowania wtórnego w sprawie spółki NNSA ma wyłączne i bezpośrednie prawo do udziału w cenie uzyskanej ze zbycia aktywów grupy Nortel, i zasądzenia od C. Rogeau natychmiastowego zaspokojenia wierzytelności wnioskodawców z tytułu drugiej transzy do wysokości kwot dostępnych dla spółki NNSA, a także pozostałej części tej wierzytelności z otrzymanej w ramach postępowania wtórnego należnej spółce NNSA kwoty uzyskanej z globalnych transakcji zbycia [6].

18. W dniu 1 sierpnia 2011 r. C. Rogeau przypozwał zarządców do postępowania przed sądem odsyłającym ze względu na to, że zajmując wpływy z dokonanego we Francji zbycia aktywów spółki NNSA, zdeponowane w lockboksie, uniemożliwili oni wypłatę drugiej transzy. Wezwani na rozprawę w dniu 23 lutego 2012 r., a następnie na rozprawę w dniu 24 maja 2012 r. zarządcy wnieśli do sądu odsyłającego między innymi o stwierdzenie braku jurysdykcji międzynarodowej, przypadającej High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division, do wydania względem nich wszelkiej decyzji mogącej skutkować ograniczeniem – bezpośrednio bądź pośrednio – zakresu głównego postępowania upadłościowego lub ich uprawnień, włącznie z ich prawem do ściągnięcia kwot aktualnie zajętych w lockboksie, w celu wydania rozstrzygnięcia, że zarządca wtórnego postępowania upadłościowego NNSA ma prawo do całości, względnie części, kwot uzyskanych ze zbycia aktywów grupy Nortel, w których uczestniczyła NNSA, aktualnie zajętych w lockboksie. Tytułem żądania ewentualnego zarządcy wnieśli do sądu odsyłającego o stwierdzenie braku jego właściwości do orzekania w odniesieniu do składników majątkowych i praw, które nie były położone we Francji w rozumieniu art. 2 lit. g) rozporządzenia w momencie wydania orzeczenia wszczynającego wtórne postępowanie upadłościowe, a także do orzekania w przedmiocie żądania, jeśliby oznaczało to, bezpośrednio lub pośrednio, że sąd odsyłający orzeka w przedmiocie długu spółki NNSA, który może być uznany za „administration expenses" na gruncie prawa angielskiego.

19. Sąd odsyłający zauważa, że pismo procesowe wszczynające postępowanie główne jest wyraźnie objęte zakresem zastosowania prawa upadłościowego i rozporządzenia, a zatem to ich przepisy należy stosować przepisy. Wyjaśnia on, że w celu rozstrzygnięcia w przedmiocie wniosków, które do niego wpłynęły, musi on w pierwszej kolejności rozstrzygnąć w przedmiocie swojej właściwości w celu określenia zakresu skutków wtórnego postępowania upadłościowego i że rozstrzygnięcie to zależy od dokonanej przez niego wykładni rozmaitych artykułów rozporządzenia, a w szczególności jego art. 2 lit. g), zawierającego jednolite uregulowania zagadnienia miejsca położenia majątku dłużnika. Uważa on również, że będzie musiał ustalić, czy skutki wtórnego postępowania upadłościowego mogą obejmować również składniki majątku dłużnika położone poza Unią.

6 — Z pozwu wynika, że RZ i byli pracownicy spółki NNSA sprzeciwiają się zapłacie 8 mln EUR z tytułu RPS 2010 na podstawie ugody zawartej w protokole porozumienia kończącego spór, określającej saldo wszelkich płatności z tytułu RPS na kwotę ogólną 4,9 mln USD. Kwestionują oni również możliwość przypisania spółce NNSA strat związanych z kontynuacją systemu MRDA, generowanych w wyniku opóźnienia procesu zbywania aktywów grupy Nortel na poziomie globalnym, i podnoszą warunkowy i dotychczas niewymagalny charakter RPS 2010. W odniesieniu do wierzytelności z tytułu kosztów zbycia podnoszą oni, że może ona być uzasadniona jedynie wtedy, gdy w ramach postępowania wtórnego wpłynie płatność z tytułu udziału w globalnej transakcji zbycia, należącego do spółki NNSA, a zatem wierzytelność ta nie stanowi przeszkody w zapłacie odpraw ze środków aktualnie dostępnych w ramach tego postępowania. Wreszcie w odniesieniu do wierzytelności angielskiego funduszu emerytalnego uważają oni, że fakt, iż wierzytelność ta została uznana za „administration expense" na gruncie prawa angielskiego, nie ma wpływu na postępowanie wtórne, ponieważ płatność należności w ramach tego postępowania powinna odbywać się na podstawie prawa francuskiego.

20. W tych okolicznościach tribunal de commerce de Versailles zwraca się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy sąd państwa członkowskiego wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego ma jurysdykcję, wyłączną bądź przemienną, wraz z sądem państwa członkowskiego wszczęcia głównego postępowania upadłościowego, do rozstrzygnięcia w przedmiocie ustalenia składników majątku dłużnika objętych zakresem skutków wtórnego postępowania upadłościowego na podstawie art. 2 lit. g), art. 3 ust. 2 i art. 27 rozporządzenia […] i – w razie posiadania przez ten sąd jurysdykcji wyłącznej bądź przemiennej – czy prawem właściwym jest prawo mające zastosowanie w głównym postępowaniu upadłościowym, czy też prawo mające zastosowanie we wtórnym postępowaniu upadłościowym?".

III – **Analiza**

21. Pytanie prejudycjalne składa się z dwóch części, dotyczących, po pierwsze, podziału jurysdykcji pomiędzy sądami postępowań upadłościowych głównego i wtórnego, oraz po drugie, prawa stosowanego w celu określenia miejsca położenia majątku dłużnika. Te dwie części zostaną poniżej zbadane odrębnie.

A – *W przedmiocie pierwszej części pytania prejudycjalnego: jurysdykcja*

1. Uwagi wstępne: stosowanie rozporządzenia ratione materiae

22. Mimo że ani sąd odsyłający, ani zainteresowani, którzy przedstawili uwagi na piśmie, nie wyrazili wątpliwości co do tego, że w okolicznościach takich jak w postępowaniu głównym jurysdykcję określa się na podstawie przepisów rozporządzenia, a nie przepisów rozporządzenia (WE) nr 44/2001[7], kwestia tego, które z tych dwóch rozporządzeń ma zastosowanie w niniejszym przypadku, była jednak przedmiotem dyskusji w trakcie rozprawy w następstwie wniosku skierowanego przez Trybunał. Należy zatem pokrótce omówić to zagadnienie przed rozpoczęciem analizy pytania prejudycjalnego.

23. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem rozporządzenie i rozporządzenie nr 44/2001 należy interpretować w sposób pozwalający uniknąć jakiegokolwiek wzajemnego nakładania się norm prawnych, które akty te ustanawiają, a także powstawania jakichkolwiek luk prawnych. Zatem powództwa wyłączone z zakresu stosowania rozporządzenia nr 44/2001 na podstawie jego art. 1 ust. 2 lit. b) jako dotyczące „upadłości, układów i innych podobnych postępowań" należą do zakresu stosowania rozporządzenia. Natomiast powództwa niewchodzące w zakres stosowania art. 3 ust. 1 rozporządzenia należą symetrycznie do zakresu stosowania rozporządzenia nr 44/2001[8]. Trybunał orzekł również, że jedynie powództwa wytaczane bezpośrednio na podstawie postępowania upadłościowego i ściśle z nim związane są wyłączone z zakresu stosowania rozporządzenia nr 44/2001. W konsekwencji jedynie te powództwa wchodzą w zakres stosowania rozporządzenia[9]. W wyroku Nickel & Goeldner Spedition (EU:C:2014:2145, pkt 27) Trybunał doprecyzował, że rozstrzygającym kryterium przyjętym przez Trybunał w celu określenia dziedziny, do której należy powództwo, nie są ramy procesowe, w które wpisuje się to powództwo, lecz jego podstawa prawna. Zgodnie z tym podejściem należy badać, czy źródłem uprawnienia lub obowiązku, który służy jako podstawa powództwa, są normy ogólnych prawa cywilnego i handlowego, czy też szczególne normy derogacyjne dla postępowań upadłościowych.

7 — Rozporządzenie Rady z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. L 12, s. 1). Kwestię tę poruszono jedynie w uwagach zarządców, lecz stwierdzono niemożność stosowania rozporządzenia nr 44/2001.

8 — Zobacz wyroki: F-Tex (C-213/10, EU:C:2012:215, pkt 21, 29, 48); a także Nickel & Goeldner Spedition (C-157/13, EU:C:2014:2145, pkt 22).

9 — Zobacz wyroki: F-Tex (EU:C:2012:215, pkt 23, 29); a także Nickel & Goeldner Spedition (EU:C:2014:2145, pkt 23).

24. W niniejszym przypadku RZ i byli pracownicy spółki NNSA żądają zapłaty wierzytelności, której istnienie – o ile znajduje swe źródło w protokole porozumienia kończącego spór – zależy od jego wymagalności, a wysokość od środków dostępnych w ramach postępowania wtórnego po likwidacji masy upadłościowej spółki NNSA.

25. Powództwo w postępowaniu przed sądem odsyłającym dotyczy więc, po pierwsze, w odniesieniu do funduszy już uzyskanych w ramach wtórnego postępowania upadłościowego, możliwości podniesienia wobec żądań przedstawionych przez organy prowadzące postępowanie główne charakteru uprzywilejowanego wierzytelności z tytułu drugiej transzy jako roszczenia o wynagrodzenie, oraz po drugie, w odniesieniu do funduszy dotychczas nieuzyskanych w ramach postępowania wtórnego, ustalenia prawa zarządcy tego postępowania do przypadającego na rzecz spółki NNSA udziału we wpływach ze zbycia działów działalności/aktywów grupy Nortel przechowywanych w lockboksie.

26. Część pierwsza powództwa jest oparta na przepisach prawa francuskiego, które regulują prawa wierzycieli podczas postępowania likwidacyjnego, a w szczególności na art. L 641-13 code de commerce (kodeksu handlowego), określającego kolejność zaspokojenia wierzytelności. Fakt, że w celu określenia rodzaju roszczeń podniesionych w postępowaniu głównym sąd odsyłający powinien, w stosownych przypadkach, odnieść się do jednego lub kilku porozumień, takich jak RPS 2010, porozumienie IFSA lub protokół koordynacji, nie podważa podstawy prawnej powództwa RZ i byłych pracowników spółki NNSA w ramach części pierwszej, którą są *przepisy prawa francuskiego odnoszące się do postępowania likwidacyjnego*. Zauważam ponadto, że w protokole koordynacji pojęcie „administration expenses" jest zdefiniowane poprzez odniesienie do art. 99 załącznika B1 do Insolvency Act 1986, mającego zastosowanie do postępowania głównego, a kolejność zaspokajania roszczeń wynikających z tych wydatków jest określona przez odesłanie do prawa angielskiego oraz do rozporządzenia i wytycznych w sprawie komunikacji i współpracy europejskiej w dziedzinie upadłości transgranicznej, opublikowanych przez INSL Europe w lipcu 2007 r., które zgodnie z pkt 2 tego protokołu stanowią jego integralną część [10]. Wynika z tego, że sąd odsyłający, nawet przy założeniu, iż powinien on rozstrzygnąć zagadnienie przedłożone mu w ramach części pierwszej powództwa w postępowaniu głównym na podstawie wspomnianego protokołu, musiałby w każdym razie stosować *szczególne przepisy prawne dotyczące postępowań upadłościowych*.

27. Część druga powództwa wytoczonego przed sądem odsyłającym opiera się, po pierwsze, na przepisach rozporządzenia. Jak bowiem podkreśla sam sąd odsyłający, w celu ustalenia, czy RZ i byli pracownicy spółki NNSA mają prawo domagać się ustalenia prawa w ramach wtórnego postępowania upadłościowego do przypadającego na spółkę NNSA udziału we wpływach ze zbycia aktywów grupy Nortel zdeponowanych w lockboksie, sąd ten musi określić zakres skutków tego postępowania, które zgodnie z art. 3 ust. 2 i art. 27 rozporządzenia są ograniczone do składników majątku spółki NNSA znajdujących się na terytorium francuskim. To właśnie z tą drugą częścią powództwa wiąże się zarzut braku właściwości podniesiony przez zarządców, oparty na przepisach rozporządzenia i na określonej w tym systemie roli postępowania głównego i postępowania wtórnego. Fakt, że w niniejszym przypadku koordynacja pomiędzy tymi dwiema procedurami została sformalizowana w dokumencie umownym, podpisanym przez organy obu postępowań, w niczym nie zmienia charakteru i podstawy prawnej powództwa w postępowaniu głównym, rozpatrywanego w odniesieniu do jego części drugiej. Roszczenia, które syndyk we wtórnym postępowaniu upadłościowym oraz RZ i byli pracownicy spółki NNSA – którzy zresztą nie są stroną protokołu koordynacji – podnoszą do udziału w funduszach przechowywanych na rachunkach depozytowych i przypadającego na NNSA, *nie mają żadnej podstawy umownej*, podobnie jak nie mają jej argumenty podniesione przez organy postępowania głównego na poparcie zgłoszonego przez nie zarzutu braku właściwości.

10 — Zobacz pkt 8 protokołu koordynacji.

28. Należy ponadto podkreślić, że protokół koordynacji ma za zadanie uregulowanie działań „stron mających interes w koordynacji postępowania głównego oraz postępowania wtórnego" (pkt 1). Jego cele to w szczególności zapewnienie prowadzenia postępowań w sposób uporządkowany, efektywny, gospodarny i staranny, maksymalizowanie wartości składników majątku spółki NNSA dzięki zastosowaniu podejścia globalnego, udostępnianie informacji i minimalizacja sporów i kosztów [pkt 4 ppkt (i)–(iv)], a ponadto określenie warunków, na jakich spółka NNSA będzie kontynuować swą działalność w toku postępowania wtórnego [pkt 4 ppkt (v)]. Chociaż protokół ten ustanawia w pkt 5.3 zasady, na jakich zarządcy będą negocjować we współpracy z syndykiem we wtórnym postępowaniu upadłościowym podział cen uzyskanych ze zbycia aktywów grupy Nortel pomiędzy różne podmioty, w tym spółkę NNSA [11], to jednak *żadne jego postanowienie nie określa kryteriów rozdzielenia udziału przypadającego na NNSA między postępowania główne i wtórne* [12] . Ponadto zagadnienie podziału wpływów ze zbycia aktywów NNSA pomiędzy oba postępowania upadłościowe ma charakter odrębny i jest logicznie wcześniejsze od kwestii tego, jakie wydatki w postępowaniu głównym należy uznać za „administration expenses" i w jakim zakresie korzystają one z pierwszeństwa w stosunku do wierzycieli objętych postępowaniem wtórnym, w tym byłych pracowników spółki NNSA, na podstawie prawa właściwego lub postanowień umownych protokołu koordynacji.

29. Z całości powyższych rozważań wynika, że spór pomiędzy organami postępowania głównego i syndykiem we wtórnym postępowaniu upadłościowym oraz RZ i pracownikami spółki NNSA w ramach sporu zawisłego przed sądem odsyłającym należy do dziedziny objętej rozporządzeniem w rozumieniu orzecznictwa Trybunału przywołanego w pkt 23 powyżej. Wniosku tego nie unieważnia okoliczność, że stosunki między różnymi stronami sporu są w odniesieniu do niektórych aspektów regulowane zawartymi pomiędzy nimi porozumieniami (porozumienie kończące spór i protokół koordynacji) i że zakres podnoszonych przez nie praw może różnić się w zależności od porozumień łączących niektóre z nich z osobami trzecim (RPS 2010 i porozumienie IFSA), ponieważ okoliczność taka nie jest w stanie podważyć podstawy prawnej ich roszczeń wzajemnych, i że wszystkie te porozumienia lokują się zresztą w kontekście niewypłacalności spółki NNSA [13] i czynności związanych z jej likwidacją.

2. Analiza części pierwszej pytania prejudycjalnego

a) Reguły dotyczące jurysdykcji ustanowione w rozporządzeniu i te wprowadzone przez orzecznictwo

30. Należy na wstępie podkreślić, że rozporządzenie określa w sposób wyraźny tylko jurysdykcję w zakresie *wszczęcia* postępowania upadłościowego. Zatem na podstawie art. 3 ust. 1 tego rozporządzenia właściwość ta należy do sądów państwa członkowskiego, na terytorium którego znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika. Zgodnie z ust. 2 tego artykułu sądy państwa członkowskiego innego niż to, w którym znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika i na terytorium którego ten ostatni posiada zakład, są właściwe do wszczęcia *postępowania ubocznego*, a mianowicie postępowania ograniczonego do majątku dłużnika znajdującego się na terytorium tego ostatniego państwa członkowskiego.

11 — Zgodnie z tym postanowieniem protokołu strony uzgadniają przyznanie na rzecz NNSA prawa do udziału w wysokości 9% we wpływach ze zbycia wszystkich praw własności intelektualnej grupy.

12 — W tym względzie, w rubryce „Realizacja aktywów / Podział wpływów ze sprzedaży", pkt 6.1 rzeczonego protokołu ogranicza się do uściślenia, że „o ile nie uzgodniono inaczej na piśmie, aktywa [spółki NNSA] powinny zostać zrealizowane i spieniężone przez zarządców, administratora francuskiego i syndyka francuskiego, zgodnie z rozporządzeniem". Tymczasem nawet przy założeniu, że można odstąpić od stosowania przepisów rozporządzenia dotyczących skutków poszczególnych postępowań, głównego i wtórnego, z akt sprawy nie wynika, że taka umowa została zawarta.

13 — W tym względzie należy przypomnieć, że rozporządzenie samo wspomina o wymogu zapewnienia koordynacji pomiędzy postępowaniem głównym a wtórnym postępowaniem upadłościowym (lub postępowaniami) i że w niniejszej sprawie sąd odsyłający zaproponował zawarcie w tym celu umowy.

31. Zasada jurysdykcji dodatkowej została wprowadzona do systemu rozporządzenia wyrokiem Seagon (C-339/07, EU:C:2009:83), w którym Trybunał orzekł, że art. 3 ust. 1 tego rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, iż przyznaje on państwu członkowskiemu, na którego terytorium zostało wszczęte postępowanie upadłościowe, również jurysdykcję międzynarodową do rozpoznania powództw wytaczanych bezpośrednio na podstawie tego postępowania i ściśle z nim związanych [14].

32. Podobnie jak liczne podmioty zainteresowane, które przedstawiły uwagi w ramach niniejszego postępowania, w tym Komisja Europejska, uważam, że należy przyjąć analogiczną wykładnię w odniesieniu do art. 3 ust. 2 rozporządzenia, czyli że zasada jurysdykcyjna potwierdzona przez Trybunał w wyroku Seagon (EU:C:2009:83), oparta na vis attractiva concursus, może działać również na rzecz sądów państwa członkowskiego wszczęcia postępowania wtórnego. Wniosek ten nasuwa się na podstawie tych samych elementów, na których Trybunał oparł się w celu wywnioskowania wspomnianej zasady z systemu rozporządzenia i jego celów. Po pierwsze bowiem, motyw 6 rozporządzenia, zgodnie z którym rozporządzenie to „powinno ograniczyć się do przepisów dotyczących właściwości dla wszczynania postępowań upadłościowych *oraz wydawania orzeczeń bezpośrednio na podstawie postępowań upadłościowych i ściśle związanych z takimi postępowaniami*" [15], odnosi się jednakowo do każdego postępowania wszczętego na podstawie rozporządzenia, bez różnicowania pomiędzy postępowaniem głównym, ubocznym lub wtórnym. Po drugie, realizacja celów w postaci poprawy skuteczności i szybkości postępowań upadłościowych mających skutki transgraniczne, o których mowa w motywach 2 i 8 rozporządzenia, oraz unikanie sytuacji, w których strony byłyby skłonne do przenoszenia majątku lub postępowania sądowego z jednego państwa członkowskiego do innego w celu uzyskania korzystniejszej sytuacji prawnej („forum shopping"), o którym mowa w motywie 4, byłaby również zagrożona, gdyby sądy państwa wszczęcia postępowania wtórnego nie miały właściwości do rozpoznawania powództw wytaczanych w ich ramach i ściśle związanych z takimi postępowaniami, takich jak powództwa rewindykacyjne dotyczące kwot pieniężnych lub składników majątku w postępowaniu wtórnym. Ponadto interpretacja art. 3 ust. 2 rozporządzenia analogiczna do tej, którą Trybunał przyjął w odniesieniu do ust. 1 tego artykułu w wyroku Seagon (EU:C:2009:83), znajduje potwierdzenie, jak Trybunał stwierdził w pkt 25 i 26 tego wyroku, w art. 25 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia. Przepis ten ustanawia obowiązek uznawania *orzeczeń dotyczących prowadzenia* i zakończenia postępowania upadłościowego wydanych przez sąd, którego orzeczenie o wszczęciu postępowania podlega uznaniu na podstawie art. 16 rozporządzenia. Tymczasem przepis ów dotyczy orzeczeń wydanych „przez sąd państwa członkowskiego właściwy zgodnie z art. 3", czyli zarówno przez sąd właściwy zgodnie z ust. 1, jak i przez sąd właściwy zgodnie z ust. 2 tego artykułu.

33. Jest bez wątpienia prawdą – jak twierdzą zarządcy w swoich uwagach na piśmie – że wyrok Seagon (EU:C:2009:83) ustanawia „zasadę koncentracji jurysdykcji sądów państwa członkowskiego, w którym wszczęto *postępowanie główne*" [16]. Jednakże zgodnie z podejściem przyjętym w rozumowaniu Trybunału zasada ta obowiązuje wyłącznie w odniesieniu do powództw „wytaczanych bezpośrednio na podstawie *tego postępowania* i ściśle z nim związanych" [17]. Natomiast nic w treści wyroku nie uzasadnia wniosku, że zakres rzeczonej zasady jest na tyle rozległy, iż obejmuje również powództwa wytaczane bezpośrednio na podstawie *postępowania wtórnego* i ściśle z nim związane. Jak już wyjaśniłem w poprzednim punkcie, podstawy, na których opiera się ten wyrok, mogą prowadzić do tej samej wykładni art. 3 ust. 2 rozporządzenia co przyjęta przez Trybunał w odniesieniu do art. 3 ust. 1.

14 — Punkty 21, 28 i sentencja. Powództwo rozpatrywane w wyroku Seagon (EU:C:2009:83) było powództwem o unieważnienie. Zobacz także wyrok F-Tex (EU:C:2012:215, pkt 27, 28), w którym Trybunał uznał jednak, że powództwo w postępowaniu głównym, z uwagi na jego cechy, należy do zakresu rozporządzenia. Zasada ustanowiona w wyroku Seagon (EU:C:2009:83) została niedawno potwierdzona przez Trybunał w odniesieniu do powództwa o ustalenie odpowiedzialności skierowanego przeciwko członkowi zarządu spółki będącej dłużnikiem i o zwrot płatności, których dokonano po wystąpieniu niewypłacalności spółki lub po stwierdzeniu jej nadmiernego zadłużenia (zob. wyrok H, C-295/13, EU:C:2014:2410).

15 — Wyróżnienie własne.

16 — Punkt 104 uwag zarządców. Wyróżnienie własne.

17 — Punkty 21, 28 i sentencja wyroku Seagon (EU:C:2009:83), wyróżnienie własne.

Podstawy te są ponadto „neutralne" pod kątem podziału jurysdykcji pomiędzy postępowanie główne a postępowanie wtórne: w żadnym fragmencie wyroku Trybunał nie opiera się, na poparcie swej wykładni, na charakterze uniwersalnym głównego postępowania upadłościowego ani na jego charakterze dominującym w stosunku do postępowania wtórnego [18].

34. Wreszcie tytułem uzupełnienia podkreślam, że zarówno sprawozdanie „External Evaluation of Regulation No. 1346/2000 on Insolvency Proceedings" (zwane dalej „sprawozdaniem Heidelberg-Luksemburg-Wiedeń") [19], jak i propozycja rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie nr 1346/2000, przedstawiona przez Komisję w dniu 12 grudnia 2012 r. [20] (zwana dalej „propozycją zmiany rozporządzenia"), zalecają kodyfikację zasady vis attractiva concursus w odniesieniu do powództw akcesoryjnych i stosowanie jej na rzecz sądów postępowania, z którym powództwa takie są związane, niezależnie od tego, czy chodzi o główne postępowanie upadłościowe, uboczne czy wtórne [21].

35. Zasada jurysdykcji sądowej przyjęta w wyroku Seagon (EU:C:2009:83) w kontekście wyłącznie wewnętrznym Unii została w wyroku Schmid (C-328/12, EU:C:2014:6) rozszerzona na spory mające *powiązania z państwem trzecim*. Podkreślając realizowane przez art. 3 ust. 1 rozporządzenia cele przewidywalności jurysdykcji w sprawach dotyczących upadłości i po oddaleniu argumentów wysuniętych przez rząd niemiecki – opartych w szczególności na odstępstwie od podstawowej jurysdykcji sądu miejsca siedziby pozwanego i ryzyka braku uznania orzeczenia – Trybunał uznał w tym wyroku, że przytoczony wyżej przepis „przyznaje również jurysdykcję do rozpoznania powództwa o unieważnienie czynności prawnej upadłego skierowanego przeciwko pozwanemu *mającemu swoją statutową siedzibę w państwie trzecim*" [22]. Wbrew temu, co utrzymuje w swoich uwagach na piśmie rząd Zjednoczonego Królestwa, jestem zdania, że ta sama wykładnia, która ogranicza się do rozszerzenia zakresu terytorialnego zasady vis attractiva concursus w postaci uznanej w wyroku Seagon (EU:C:2009:83), może również być przyjęta w ramach art. 3 ust. 2 rozporządzenia. Przepis ten zmierza bowiem do realizacji tych samych celów przewidywalności jurysdykcji sądowej i pewności prawa co te przywołane przez Trybunał w odniesieniu do ust. 1 wspomnianego art. 3. Cele te, jak również cele uproszczenia i skuteczności postępowań i zmniejszenia zachęt do „forum shopping", podkreślone już przez Trybunał w wyroku Seagon (EU:C:2009:83), stanowią argumenty na rzecz przyznania sądom państwa wszczęcia postępowania wtórnego właściwości do rozpoznania powództwa o unieważnienie czynności prawnej upadłego lub innego postępowania dotyczącego niewypłacalności, wytoczonego bezpośrednio na podstawie tego postępowania oraz ściśle z nim związanego (na przykład ze względu na fakt, że zmierza ono do odzyskania i ponownego włączenia do majątku dłużnika przedmiotu, który wcześniej, przed jego zbyciem, znajdował się na terytorium tego państwa członkowskiego), *niezależnie* od tego, czy pozwany ma swoje miejsce zamieszkania w państwie członkowskim czy w państwie trzecim.

18 — Okoliczność, że – jak podkreślają zarządcy w swoich uwagach na piśmie – Trybunał oddalił sugestię poczynioną w pkt 64–69 opinii rzecznika generalnego D. Ruiza-Jaraba Colomera w sprawie Seagon (C-339/07, EU:C:2008:575) na rzecz uznania „stosunkowo wyłącznego" charakteru jurysdykcji sądów państwa wszczęcia postępowania głównego w zakresie powództw o unieważnienie czynności prawnej upadłego, pozostawiając w ten sposób syndykowi możliwość wyboru jurysdykcji, która wydaje się najbardziej odpowiednia w celu obrony masy upadłości, nie pozwala – w przeciwieństwie do tego, co zarządcy wydają się proponować – na wyciągnięcie żadnego wniosku o uznawaniu jurysdykcji sądów państwa członkowskiego postępowania wtórnego do rozpatrywania takich powództw, jeżeli są one wytaczane bezpośrednio na podstawie tego postępowania i ściśle z nim związane.

19 — Opublikowane w: B. Hess, P. Oberhammer, P. i T. Pfeiffer, *European Insovency Law, The Heidelberg-Luxembourg-Vienna Report on the Application of the Regulation No 1346/2000/EC on Insolvency Proceedings*, C.H. Beck-Hart-Nomos, München/Oxford 2014.

20 — COM(2012) 744 final.

21 — Zobacz pkt 2.5.2 i s. 220 sprawozdania Heidelberg-Luksemburg-Wiedeń oraz przedstawiona przez Komisję propozycja wprowadzenia w rozporządzeniu nr 1346/2000 nowego art. 3a, zatytułowanego „Jurysdykcja w przypadku powództw powiązanych", którego ust. 1 brzmi: „[s]ądy państwa członkowskiego, na terytorium którego wszczęto postępowanie upadłościowe zgodnie z art. 3, są właściwe w zakresie każdego powództwa, które bezpośrednio wynika z takiego postępowania upadłościowego i które jest ściśle z nim związane".

22 — Punkt 33, wyróżnienie własne. Zobacz także wyrok H (EU:C:2014:2410).

36. Mówiąc bardziej ogólnie, w wyroku Schmid (EU:C:2014:6), zgodnym w pełni z wyrokiem Owusu (C-281/02, EU:C:2005:120), wydanym w kontekście konwencji brukselskiej [23], zakres miejscowy stosowania rozporządzenia zinterpretowano w sposób szeroki, tak aby obejmował on, poza postępowaniami upadłościowymi transgranicznymi „europejskimi", również te postępowania, które charakteryzują się elementami zagranicznymi, znajdującymi się jednocześnie wewnątrz Unii i poza jej terytorium, a także czysto „międzynarodowe", w których element zagraniczny znajduje się poza Unią. Rozwiązanie przyjęte przez Trybunał w tym wyroku oznacza, że jeśli główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika znajduje się w państwie członkowskim, to przepisy rozporządzenia mają zastosowanie w ramach stosunków między państwami członkowskimi do całości postępowania upadłościowego, włączając w to aspekty mające związek z państwem trzecim [24], z pominięciem przepisów prawa prywatnego międzynarodowego państw członkowskich.

37. Takie stwierdzenie pozwala rozwiać wątpliwości wyrażone przez sąd odsyłający w odniesieniu do stosowania rozporządzenia w okolicznościach takich jak w sprawie w postępowaniu głównym, gdzie wpływy ze sprzedaży aktywów dłużnika są przechowywane na rachunku depozytowym w Stanach Zjednoczonych, a zatem poza terytorium Unii. Pozwala ono również oddalić podniesiony przez RZ spółki NNSA argument, zgodnie z którym, gdyby należało przyjąć wniosek, że aktywa NNSA trzeba traktować na podstawie przepisów rozporządzenia jako znajdujące się poza Unią [25], powinno się zastosować normy prawa międzynarodowego prywatnego francuskiego, zgodnie z którymi wszczęte we Francji postępowanie wobec spółki NNSA będzie miało skutek powszechny, a zatem będzie obejmowało owe aktywa. Stosowanie takich przepisów, które ponadto rozszerzyłoby skutki wtórnego postępowania upadłościowego, z natury terytorialne, poza granice określone w rozporządzeniu, pozostaje bowiem wykluczone w świetle wyroku Schmid (EU:C:2014:6).

b) Związek między postępowaniem głównym a postępowaniem wtórnym w systemie rozporządzenia

38. Należy w tym miejscu zbadać rolę głównego postępowania upadłościowego i wtórnego postępowania upadłościowego, jak również ich współzależność w systemie rozporządzenia.

39. Rozporządzenie, jak wynika z jego preambuły, a w szczególności z motywu 11, opiera się na zasadach uniwersalności i jednolitości postępowania upadłościowego, których realizacja została jednak umyślnie zawężona przez prawodawcę wspólnotowego poprzez umożliwienie wszczynania postępowań krajowych o zakresie terytorialnym równolegle do postępowania głównego o zasięgu uniwersalnym. Do powodów stojących za takim wyborem należy, poza znacznymi różnicami między prawami materialnymi państw członkowskich, które przemawiają przeciwko przyjęciu jednolitego postępowania upadłościowego i stosowania bez wyjątku prawa państwa wszczęcia tego postępowania (zob. motyw 8 rozporządzenia), wymóg ochrony interesów miejscowych wierzycieli i uproszczenia zarządu złożonymi majątkami (zob. motyw 19 rozporządzenia). Dlatego w rozporządzeniu ustanowiono dwie różne przesłanki jurysdykcji, to jest przesłankę głównego ośrodka podstawowej działalności, która wskazuje sądy właściwe do wszczęcia głównego postępowania upadłościowego, i przesłankę posiadania oddziału, która pozwala na wszczęcie postępowania wtórnego.

23 — Konwencja z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32).

24 — Związek taki może dotyczyć miejsca zamieszkania lub siedziby pozwanego w ramach powództwa akcesoryjnego w postępowaniu upadłościowym, jak w sprawie leżącej u podstaw wyroku Schmid (EU:C:2014:6), lub innych elementów, takich jak miejsce zamieszkania lub siedziby wierzycieli lub też miejsce położenia majątku dłużnika. Skutki postępowań wszczętych na podstawie rozporządzenia w stosunkach z państwami trzecimi zależą od prawa mającego zastosowanie w państwie trzecim i od traktatów obowiązujących pomiędzy tym państwem a państwem, w którym toczy się postępowanie.

25 — W chwili wszczęcia postępowania wtórnego; zob. pkt 64 i nast. niniejszej opinii.

40. Wybór dokonany przez prawodawcę wspólnotowego na rzecz umożliwienia wszczęcia postępowań ubocznych zwiększa bez wątpienia elastyczność systemu: wszczęcie jednego lub kilku takich postępowań może okazać się szczególnie wskazane, na przykład w przypadkach takich jak ten rozpatrywany w postępowaniu głównym, w którym jedno postępowanie zostało wszczęte w państwie członkowskim, w którym znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności, wobec poszczególnych spółek zależnych grupy, lecz większość aktywów, pracowników lub wierzycieli jednej lub kilku z tych spółek zależnych znajduje się w innym państwie członkowskim.

41. Jednakże wybór ten wnosi również czynnik złożoności w zakresie, w jakim przewiduje on możliwość objęcia tego samego dłużnika szeregiem postępowań równoległych. Wprawdzie w systemie rozporządzenia postępowania wtórne są pod wieloma względami ograniczone, zarówno z punktu widzenia procesowego, jak i materialnego: są one zasadniczo ograniczone warunkiem wcześniejszego wszczęcia postępowania głównego, z którym są związane [26], mogą to być tylko postępowania likwidacyjne (art. 3 ust. 3 rozporządzenia), a ich skutki są ograniczone do majątku dłużnika znajdującego się na terytorium tego państwa, w którym zostały wszczęte (art. 3 ust. 2 i art. 27 rozporządzenia); nie zmienia to jednak faktu, że jednoczesne prowadzenie postępowań może prowadzić do ich nieskuteczności w braku przepisów pozwalających na zarządzanie trudnościami, które taka sytuacja może rodzić.

42. W tym celu rozporządzenie przewiduje *minimalne zasady koordynacyjne*, które mają na celu dopomóc w harmonijnym przebiegu postępowań i sprzyjać efektywnemu zarządzaniu i likwidacji masy upadłości. Zasady te określają między innymi *obowiązek wzajemnego informowania i współpracy* między zarządcami w różnych postępowaniach [27] oraz ustanawiają mechanizmy mające na celu zapewnienie równego traktowania wierzycieli [28], jak również określenie sposobu postępowania z ewentualnymi nadwyżkami aktywów pojawiającymi się w postępowaniu wtórnym [29]. Wzmożona współpraca w celu skuteczniejszego prowadzenia równoległych postępowań upadłościowych jest ponadto jednym z głównych celów złożonej przez Komisję propozycji zmiany rozporządzenia [30].

43. Stosunki między postępowaniem głównym a postępowaniem wtórnym służą zatem wypełnieniu *obowiązku koordynacji*, który ma zagwarantować realizację priorytetowych celów skuteczności i efektywności pomimo jednoczesnego prowadzenia szeregu postępowań. W tym kontekście rozporządzenie wyznacza rolę *dominującą* postępowaniu głównemu i przyznaje jego zarządcy szereg możliwości wpływania na toczące się w tym samym czasie postępowanie lub postępowania wtórne, na przykład poprzez zaproponowanie planu naprawczego lub układu, jak również wystąpienie o wstrzymanie likwidacji masy we wtórnym postępowaniu upadłościowym [31].

44. Z zastrzeżeniem przestrzegania tej roli i obowiązku koordynacji, rozporządzenie przyznaje wtórnemu postępowaniu upadłościowemu jeśli nawet nie rzeczywistą autonomię, to przynajmniej własny zakres. Ma ono zasięg odrębny od postępowania głównego, dotyczy ochrony szczególnych interesów i podlega uregulowaniom pod wieloma względami analogicznym do tych, które mają

26 — Możliwość wszczęcia postępowania ubocznego przed wszczęciem postępowania głównego jest ograniczona do niezbędnego minimum; zob. motyw 17 i art. 3 ust. 4 rozporządzenia.

27 — Zobacz motyw 20 i art. 31 ust. 1 i 2 rozporządzenia.

28 — Zobacz art. 20 ust. 2 rozporządzenia.

29 — Zobacz art. 35 rozporządzenia.

30 — Nowe przepisy powinny pozwalać w szczególności na unikanie wszczynania postępowań wtórnych, które nie są niezbędne do ochrony interesów miejscowych wierzycieli, jeżeli na podstawie umowy zarządca w głównym postępowaniu upadłościowym gwarantuje wierzycielom miejscowym takie traktowanie, które uzyskaliby oni, gdyby zostało wszczęte wtórne postępowanie upadłościowe (zob. nowy art. 29a ust. 2, o którym mowa w pkt 34 propozycji zmiany rozporządzenia). Przewidziano również usunięcie warunku spełnienia wymogu, aby postępowania wtórne miały charakter wyłącznie likwidacyjny, w celu umożliwienia ich koordynacji z postępowaniem głównym zmierzającym do naprawy przedsiębiorstwa (zob. pkt 22 propozycji zmiany rozporządzenia, który zmienia art. 3 ust. 3 tego rozporządzenia), i rozszerzenie wymogów współpracy na właściwe sądy (zob. nowy art. 31a, o którym mowa w pkt 36 propozycji zmiany rozporządzenia).

31 — Zobacz motyw 20, art. 31 ust. 3, art. 33 i art. 34 ust. 1 i 3 rozporządzenia. Uprawnienia te zostały ponadto później wzmocnione w propozycji zmiany rozporządzenia w sprawie upadłości złożonej przez Komisję, która przewiduje, że zarządca w postępowaniu głównym będzie miał nawet możliwość sprzeciwienia się wszczęciu postępowania wtórnego (zob. nowy art. 29a ust. 2, o którym mowa w pkt 34 propozycji zmiany rozporządzenia).

zastosowanie w postępowaniu głównym. Zatem podobnie jak w przypadku orzeczenia o wszczęciu postępowania na podstawie art. 3 ust. 1 rozporządzenia, orzeczenie o wszczęciu postępowania wtórnego jest uznawane automatycznie we wszystkich państwach członkowskich na mocy art. 16 rozporządzenia, a zgodnie z art. 17 ust. 2 jego skutki nie mogą zostać podważone w innych państwach członkowskich. Podobnie na mocy art. 25 ust. 1 rozporządzenia orzeczenia wydane przez sąd, który wszczął takie postępowanie, związane z jego prowadzeniem i ukończeniem lub wytaczane bezpośrednio na podstawie tego postępowania oraz ściśle z nim związane, lub też układ zatwierdzony przez ten sąd są również uznawane bez żadnych formalności. Zgodnie z art. 4 i 28 rozporządzenia, na wzór postępowania na podstawie art. 3 ust. 1, postępowanie wtórne jest prowadzone zgodnie z prawem państwa członkowskiego, na terytorium którego zostało wszczęte. Wreszcie na podstawie art. 18 ust. 2 rozporządzenia zarządcy w postępowaniu wtórnym mogą wykonywać w sposób autonomiczny działania zmierzające do odzyskania składników majątku objętych postępowaniem, które zostały przeniesione na terytorium innego państwa członkowskiego, a także zaskarżać czynności prawne zgodnie z interesem wierzycieli.

45. Jak wynika ponadto z dokonanego przez ustawodawcę wspólnotowego wyboru na rzecz umożliwienia wszczęcia postępowań równoległych do postępowania głównego, a także z przyczyn leżących u podstaw takiego wyboru, które zostały zreferowane w preambule rozporządzenia, wszczęcie takiego postępowania *ogranicza skutki postępowania głównego*. To samo dotyczy uprawnień syndyka działającego w ramach tego postępowania, co wynika zresztą wyraźnie z art. 18 ust. 1 rozporządzenia, zgodnie z którym „[z]arządca powołany przez sąd właściwy zgodnie z art. 3 ust. 1 może wykonywać na terytorium innego państwa członkowskiego wszystkie uprawnienia przysługujące mu na podstawie prawa państwa wszczęcia postępowania, *dopóki* w tym innym państwie *nie zostanie wszczęte kolejne postępowanie upadłościowe* lub wskutek wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego nie zostanie zastosowany przeciwny temu środek zabezpieczający” [32].

c) Określenie sądu właściwego do ustalenia zakresu skutków wtórnego postępowania upadłościowego

46. To właśnie w świetle uwag przedstawionych w sekcjach a) i b) powyżej należy odpowiedzieć na część pierwszą pytania prejudycjalnego przedstawionego przez tribunal de commerce de Versailles, która zmierza zasadniczo do ustalenia, czy wspomniany sąd, jako ten, który wszczął wobec spółki NNSA postępowanie wtórne na podstawie art. 3 ust. 2 rozporządzenia w sprawie upadłości, sprawuje również jurysdykcję na podstawie tego rozporządzenia w odniesieniu do określenia zakresu skutków tego postępowania. Jak wynika moim zdaniem zarówno z ustanowionych przez rozporządzenie wzajemnych powiązań między postępowaniem głównym a postępowaniem wtórnym, jak i z celów postępowania wtórnego, które rozporządzenie określa oraz – mówiąc bardziej ogólnie – z celów, do których ono zmierza, na pytanie to należy udzielić odpowiedzi twierdzącej.

47. Po pierwsze, jak wskazałem poniżej, pomimo charakteru uniwersalnego i dominującej roli przyznanej postępowaniu głównemu, a także z uwagi na podporządkowany charakter przypisany postępowaniu wtórnemu, to ostatnie postępowanie zachowuje w systemie rozporządzenia własny zakres niezbędny do realizacji wyznaczonych mu celów i przypisanej mu w systemie rozporządzenia funkcji ograniczenia stosowania zasady jedności postępowania upadłościowego [33]. Moim zdaniem z unormowaniem takim nie byłby zatem zgodny wniosek, że sąd właściwy do wszczęcia takiego postępowania nie jest właściwy do określenia, na podstawie przepisów rozporządzenia, zakresu skutków tego postępowania.

32 — Wyróżnienie własne.

33 — Zobacz podobnie wyrok MG Probud Gdynia (C-444/07, EU:C:2010:24, pkt 24). Zobacz także sprawozdanie Heidelberg-Luksemburg-Wiedeń, s. 111.

48. Po drugie, należy przypomnieć, że zgodnie z art. 3 ust. 2 i art. 27 rozporządzenia skutki wtórnego postępowania są ograniczone do majątku dłużnika znajdującego się na terytorium państwa członkowskiego, w którym postępowanie to zostało wszczęte. Tymczasem, jak podkreśla w swoich uwagach na piśmie C. Rogeau, sąd państwa członkowskiego rozpoznający wniosek o wszczęcie postępowania wtórnego jest zobowiązany, w celu zweryfikowania spełnienia przesłanki swojej właściwości na podstawie art. 3 ust. 2 rozporządzenia, do dokonania oceny, czy majątek dłużnika znajdujący się na terytorium tego państwa członkowskiego pozwala uznać, że posiada on „oddział" w rozumieniu art. 2 lit. h) rozporządzenia [34]. Wynika z tego, że sąd ten jest zobowiązany, jeszcze przed wszczęciem postępowania wtórnego, do zidentyfikowania na terytorium danego państwa członkowskiego przynajmniej części tych aktywów, które powinny zostać objęte skutkami tego postępowania.

49. Po trzecie, przeprowadzenie identyfikacji składników majątku dłużnika znajdującego się na terytorium państwa członkowskiego wszczęcia postępowania wtórnego jest istotne nie tylko w celu zweryfikowania istnienia przesłanek do wszczęcia tego postępowania, ograniczenia jego skutków oraz określenia przedmiotowego zakresu stosowania przepisów prawnych tego państwa członkowskiego, lecz także w celu umożliwienia przebiegu postępowania wtórnego, które ma być postępowaniem likwidacyjnym. Wynika z tego, że – jak twierdzi, moim zdaniem prawidłowo, C. Rogeau – powództwo, takie jak w postępowaniu przed sądem odsyłającym, mające na celu ustalenie, że niektóre składniki majątku dłużnika oraz wpływy z ich zbycia należą do zakresu skutków wtórnego postępowania upadłościowego, wynika bezpośrednio z tego postępowania i jest z nim ściśle związane, w rozumieniu orzecznictwa Seagon (EU:C:2009:83), zgodnie z jego rozumieniem przedstawionym w pkt 32 powyżej, i jego rozpoznanie należy zatem do właściwości sądu, który wszczął rzeczone postępowanie.

50. Po czwarte, cele efektywności, skuteczności i szybkości postępowania upadłościowego, które leżały u podstaw przyjęcia rozporządzenia, nie mogą być realizowane w odpowiedni sposób przez rozwiązanie, które nakłada na sąd państwa wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego, przed który wytoczono powództwo, w celu określenia zakresu skutków tego postępowania, obowiązek stwierdzenia braku jego właściwości na rzecz sądu państwa wszczęcia postępowania głównego i zawieszenia postępowania w oczekiwaniu, aż sąd ten wyda swoje orzeczenie.

51. Argumenty przywołane powyżej opowiadają się moim zdaniem za przyznaniem sądom państwa wszczęcia postępowania wtórnego jurysdykcji do rozpoznania powództwa w celu określenia zakresu skutków tego postępowania. Natomiast przeciwne argumenty podniesione przez zarządców i przez Zjednoczone Królestwo na rzecz właściwości wyłącznej sądów państwa członkowskiego wszczęcia postępowania głównego nie przekonują mnie. Argumenty te opierają się zasadniczo na nadrzędności postępowania głównego i jego uniwersalnym zasięgu.

52. Tymczasem wprawdzie w pkt 43 powyżej wspomniałem, że rozporządzenie przyznaje temu postępowaniu „rolę dominującą", jednakże rzeczona nadrzędność, która ma zasadniczo na celu zapewnienie optymalnej koordynacji postępowań głównych i wtórnych poprzez ich hierarchizację, nie skutkuje pozbawieniem organów sądowych postępowania wtórnego ich prerogatyw, w szczególności jeżeli chodzi nie o wydawanie orzeczeń dotyczących przebiegu operacji likwidacyjnych i zaspokojenia roszczeń wierzycieli lub przesłanek zakończenia tego postępowania, ale o określenie jego skutków. Podobnie nie sądzę, aby uniwersalny charakter postępowania głównego mógł stanowić decydujący argument na rzecz przyznania sądom tego postępowania wyłącznej kompetencji do ustalania zakresu skutków innego postępowania, nawet ubocznego i podporządkowanego, którego wszczęcie ma konsekwencje właśnie w postaci usunięcia części aktywów dłużnika z wyłącznego zakresu postępowania głównego i prawa mającego do niego zastosowanie.

34 — Artykuł 2 lit. h) rozporządzenia definiuje „oddział" jako każde miejsce wykonywania działalności, w którym dłużnik wykonuje działalność gospodarczą niemającą charakteru tymczasowego, przy wykorzystaniu zasobów ludzkich i majątkowych. Zdaniem Trybunału pojęcie oddziału powinno być interpretowane w ten sposób, że „wymaga ono istnienia struktury odznaczającej się minimum organizacji i pewną stabilnością dla [do] celów wykonywania działalności gospodarczej" (zob. wyrok Interedil, C-396/09, EU:C:2011:671).

53. Na zakończenie należy podkreślić, że z jednej strony rozporządzenie ustanawia wyraźnie nie tylko kryterium podziału majątku dłużnika między postępowania główne i wtórne, czyli miejsce jego położenia, ale także, jak się niedługo przekonamy bardziej szczegółowo, przepisy materialne stanowiące dla właściwych sądów wytyczne na temat stosowania tego kryterium. Z drugiej strony, jak wskazał Trybunał w wyroku Bank Handlowy i Adamiak (C-116/11, EU:C:2012:739), na sądzie właściwym na podstawie art. 3 ust. 2 rozporządzenia spoczywa przy wydawaniu przezeń każdego orzeczenia – a zatem nawet jeżeli rozstrzyga on w kwestii zakresu skutków wtórnego postępowania upadłościowego – obowiązek lojalnej współpracy, który wymaga uwzględnienia zarówno celów postępowania głównego, jak i systemu rozporządzenia, co wynika z zasady wzajemnego zaufania, nakazu koordynacji postępowań głównego i wtórnego, celu stworzenia efektywnego i skutecznego postępowania transgranicznego, a także pierwszeństwa postępowania głównego [35]. W tych okolicznościach ryzyko, że sąd ten wyda orzeczenie ze szkodą dla interesów w postępowaniu głównym, zostaje zmniejszone.

54. Z uwagi na względy przedstawione powyżej jestem zdania, że sąd właściwy na podstawie art. 3 ust. 2 rozporządzenia do wszczęcia postępowania wtórnego jest również właściwy do określenia składników majątku dłużnika objętych zakresem skutków tego postępowania.

d) Jurysdykcja wyłączna czy konkurencyjna?

55. Sąd odsyłający zwraca się również do Trybunału o rozstrzygnięcie, czy w przypadku gdy powinien on uznać jurysdykcję sądów państwa członkowskiego wszczęcia postępowania wtórnego, właściwość ta ma charakter wyłączny czy „alternatywny" do jurysdykcji sądów państwa członkowskiego wszczęcia postępowania głównego.

56. W tym względzie przypominam, że z przepisów rozporządzenia wynika, iż wszczęcie w państwie członkowskim, w którym znajduje się oddział dłużnika, postępowania wtórnego skutkuje poddaniem majątku dłużnika znajdującego się na terytorium tego państwa członkowskiego systemowi prawnemu innemu niż ten, który ma zastosowanie w postępowaniu głównym. Pomimo podporządkowania postępowania wtórnego postępowaniu głównemu, i pomimo bezwzględnie obowiązujących przepisów dotyczących koordynacji pomiędzy tymi dwiema procedurami oraz pomimo obowiązku współpracy spoczywającego na prowadzących to postępowanie organach, majątek ten jest w rzeczywistości usunięty spod wyłącznego zakresu stosowania postępowania głównego i prawa mającego do niego zastosowanie.

57. Wynika stąd, że orzeczenie wydane przez sąd państwa członkowskiego wszczęcia postępowania wtórnego, który to sąd rozstrzyga w przedmiocie składników majątku, należących do zakresu skutków tego postępowania, rozstrzyga, pośrednio, lecz w sposób nieunikniony, w przedmiocie zakresu skutków postępowania głównego. Tymczasem, ze względów podobnych do tych, które zostały przedstawione powyżej, należy uznać, że sąd państwa członkowskiego wszczęcia postępowania głównego również jest właściwy do określenia zakresu skutków tego postępowania, tak jak sąd państwa członkowskiego wszczęcia postępowania wtórnego.

58. Stąd wniosek, że ewentualne spory dotyczące przynależności składnika majątku dłużnika do jednego lub drugiego postępowania mogą być wytaczane przed pierwszym lub drugim sądem. Jurysdykcja tych sądów do rozpatrzenia takich sporów jest zatem konkurencyjna.

35 — Punkt 62. Zobacz także opinia rzecznika generalnego J. Kokott w sprawie Bank Handlowy i Adamiak (C-116/11, EU:C:2012:308, pkt 66).

59. Zarządcy krytykują takie rozwiązanie, podnosząc, że – jak wynika z orzecznictwa Trybunału – rozporządzenie to sprzeciwia się wielości konkurujących ze sobą sądów. Opierają się oni w szczególności na wyroku Rastelli Davide e C. (C-191/10, EU:C:2011:838)[36]. W tym względzie ograniczę się jedynie do stwierdzenia, że w wyroku tym Trybunał wyjaśnił, iż przyjęcie rozszerzenia głównego postępowania upadłościowego na podmiot prawnie odrębny od tego, wobec którego zostało wszczęte postępowanie, wyłącznie w oparciu o połączenie majątków i bez zbadania, gdzie znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności owego podmiotu, oznaczałoby umożliwienie obejścia systemu ustanowionego przez rozporządzenie i pozwalałoby sądowi, który nie jest właściwy do wszczęcia głównego postępowania upadłościowego na podstawie art. 3 ust. 1 rozporządzenia, na wydanie orzeczenia wywierającego względem podmiotu prawnego takie same skutki prawne jak wszczęcie takiego postępowania. Tymczasem w niniejszym przypadku nie chodzi o stworzenie trzeciej przesłanki służącej określeniu jurysdykcji, oprócz tych, o których mowa w art. 3 rozporządzenia, lecz wyłącznie o stwierdzenie, że sądy wskazane na podstawie tych kryteriów są właściwe do rozpoznawania niektórych powództw.

60. W przypadku sądów konkurencyjnych istnieje ryzyko sprzecznych orzeczeń. Problem takiego ryzyka można rozwiązać – jak proponuje Komisja – dzięki zastosowaniu zasady analogicznej do tej przewidzianej w art. 27 rozporządzenia nr 44/2001, która w przypadku zawisłości sporu przyznaje jurysdykcję sądowi, przed którym najpierw wytoczono powództwo. Jednakże moim zdaniem Trybunał nie powinien wprowadzać drogą orzecznictwa takiej normy do systemu rozporządzenia[37]. Działanie to, które byłoby bez wątpienia pożądane, gdyby uwzględnić proponowane przeze mnie rozwiązanie, należy bowiem jedynie do prawodawcy Unii. W konsekwencji w obecnym stanie tylko mechanizm niemalże automatycznego uznania przewidziany w art. 25 ust. 1 rozporządzenia pozwala w przypadku jurysdykcji konkurencyjnej uniknąć ryzyka sprzecznych orzeczeń.

e) Wnioski w przedmiocie części pierwszej pytania prejudycjalnego

61. Na podstawie całości powyższych rozważań uważam, że na pytanie zadane przez tribunal de commerce de Versailles należy odpowiedzieć, iż sąd właściwy na podstawie art. 3 ust. 2 rozporządzenia do wszczęcia postępowania wtórnego jest również właściwy do określenia majątku dłużnika objętego zakresem skutków tego postępowania. Powództwo mające na celu ustalenie, czy jeden ze składników majątku dłużnika albo ich szereg należą do postępowania głównego, czy też do postępowania wtórnego, może zostać wniesione albo przed sąd państwa członkowskiego, w którym wszczęto postępowanie główne, albo przed sąd państwa członkowskiego, w którym wszczęto postępowanie wtórne.

B – *W przedmiocie części drugiej pytania prejudycjalnego: prawo właściwe*

62. W ramach części drugiej pytania prejudycjalnego tribunal de commerce de Versailles zwraca się do Trybunału z pytaniem, jakie jest – w przypadku przyjęcia jurysdykcji sądów państwa członkowskiego wszczęcia postępowania wtórnego do ustalenia zakresu skutków tego postępowania – prawo właściwe dla takiego ustalenia.

36 — W pkt 28 tego wyroku, na którym opierają się zarządcy, Trybunał ostrzegał przed rozwiązaniem, które stwarzało „niebezpieczeństwo pozytywnych sporów kompetencyjnych pomiędzy sądami poszczególnych państw członkowskich, podczas gdy rozporządzenie miało na celu właśnie uniknięcie tego rodzaju sporów w celu zapewnienia jednolitości traktowania postępowań upadłościowych w obrębie Unii".

37 — Wprawdzie w wyroku Staubitz-Schreiber (C-1/04, EU:C:2006:39) Trybunał orzekł, wobec braku stosownego przepisu w rozporządzeniu, że w przypadku przeniesienia głównego ośrodka podstawowej działalności dłużnika do innego państwa członkowskiego po złożeniu wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego jurysdykcja do wszczęcia postępowania upadłościowego zostaje utrzymana po stronie *sądu, przed który najpierw wytoczono powództwo*, jednak okoliczności sprawy były zupełnie inne, ponieważ Trybunał miał wypowiedzieć się w kwestii zgodności z prawem ewentualnego przekazania jurysdykcji, a nie rozwiązania pozytywnego konfliktu jurysdykcyjnego.

63. Zgodnie z art. 4 ust. 1 rozporządzenia dla postępowania upadłościowego i jego skutków właściwe jest prawo państwa członkowskiego, w którym zostaje wszczęte postępowanie, i zależy ono zatem od ustalenia jurysdykcji międzynarodowej właściwej do wszczęcia owego postępowania zgodnie z art. 3 rozporządzenia [38]. Rozwiązanie to zostało wyraźnie potwierdzone przez art. 28 rozporządzenia, zgodnie z którym „[j]eżeli niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej, wtórne postępowanie upadłościowe podlega prawu państwa członkowskiego, na terytorium którego zostało ono wszczęte".

64. Jednakże rozporządzenie przewiduje pewną liczbę jednolitych reguł materialnoprawnych mających zastosowanie na zasadzie odstępstwa od prawa krajowego wyznaczonego jako właściwe.

65. Zatem w odniesieniu do interesujących nas aspektów niniejszej sprawy należy przede wszystkim przypomnieć, że rozporządzenie ustanawia w art. 3 ust. 2 i art. 27 szczególne kryterium podziału majątku dłużnika między postępowanie główne a postępowanie wtórne, oparte na miejscu położenia tego majątku, od którego to kryterium nie może być odstępstw ani na podstawie przepisów prawa krajowego, ani na podstawie umowy organów obu postępowań. Na podstawie tego kryterium składniki majątku dłużnika znajdujące się na terytorium państwa członkowskiego wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego wchodzą w zakres tego postępowania, a w konsekwencji *wpływy uzyskane ze sprzedaży takich składników majątku powinny również powrócić do tej procedury*. Natomiast – nadal na podstawie tego samego kryterium – składniki majątku dłużnika położone w państwie trzecim *nie mogą w żadnym razie przynależeć do postępowania wtórnego*, ponieważ nie znajdują się na terytorium państwa członkowskiego, w którym takie postępowanie zostało wszczęte. Składniki te muszą zatem przynależeć do postępowania głównego, które ma zasięg uniwersalny. Jak miałem już okazję podkreślić w pkt 37 powyżej, każda wykładnia oparta na prawie krajowym, która rozszerzałaby skutki wtórnego postępowania upadłościowego na składniki majątku dłużnika położone w państwie trzecim, nie jest zgodna z rozporządzeniem.

66. Następnie z przepisów rozporządzenia można wywieść regułę, co do której zgadzają się wszystkie zainteresowane podmioty, które przedstawiły w niniejszej sprawie uwagi na piśmie; zgodnie z tą regułą data, do której należy odnieść się w celu dokonania oceny, czy składnik majątku jest położony na obszarze państwa wszczęcia postępowania wtórnego, przypada na dzień, w którym orzeczenie o wszczęciu tego postępowania nabiera mocy. Wniosek taki wynika w szczególności z art. 2 lit. f) [39] i art. 18 ust. 2 rozporządzenia [40]. Zatem żaden przypadek przeniesienia aktywów dłużnika poza terytorium państwa członkowskiego wszczęcia postępowania wtórnego po tej dacie, w tym w sytuacji, gdy przeniesienie nie dotyczy składnika majątku jako takiego, lecz wpływów pochodzących z jego likwidacji, i również wówczas, gdy zostało ono zatwierdzone przez sąd tego postępowania w ramach porozumienia koordynacyjnego z sądem prowadzącym postępowanie główne, nie oznacza usunięcia tych aktywów lub wpływów z ich sprzedaży z zakresu postępowania wtórnego [41].

67. Wreszcie, jak zasygnalizowałem w pkt 53 powyżej, rozporządzenie zawiera pewne przepisy materialne mające służyć za wytyczne dla sądów właściwych przy stosowaniu kryterium podziału majątku dłużnika między postępowaniem głównym a postępowaniem wtórnym. W istocie art. 2 lit. g) rozporządzenia określa, co należy rozumieć dla celów tego rozporządzenia przez „państwo członkowskie, w którym znajduje się przedmiot majątkowy", i to dla trzech różnych kategorii przedmiotów majątkowych, mianowicie przedmiotów materialnych, przedmiotów oraz praw, których

38 — Zobacz podobnie wyroki: Eurofood IFSC (C-341/04, EU:C:2006:281, pkt 33); MG Probud Gdynia (C-444/07, EU:C:2010:24, pkt 25); Rastelli Davide e C. (EU:C:2011:838, pkt 16).

39 — Artykuł 2 lit. f) rozporządzenia precyzuje, że dla celów rozporządzenia stosuje się następujące definicje: „chwila wszczęcia postępowania" oznacza chwilę, z którą orzeczenie o wszczęciu postępowania staje się skuteczne, niezależnie od tego, czy orzeczenie jest ostateczne.

40 — Zgodnie z art. 18 ust. 2 rozporządzenia „[z]arządca powołany przez sąd właściwy zgodnie z art. 3 ust. 2 może w każdym państwie członkowskim podnosić okoliczność, na drodze sądowej lub pozasądowej, że po wszczęciu postępowania upadłościowego rzecz ruchoma została usunięta z terytorium państwa wszczęcia postępowania na terytorium tego państwa członkowskiego".

41 — Wskazuję, że według projektu rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie każde przeniesienie przez zarządcę aktywów znajdujących się w państwie członkowskim, w którym położony jest oddział dłużnika, powinno być zakazane w postępowaniu nawet przed wszczęciem postępowania wtórnego, w celu zapewnienia skutecznej ochrony interesów miejscowych (zob. pkt 12 tej propozycji wprowadzający w rozporządzeniu motyw 19b).

własność lub tytuł prawny [właściciel lub posiadacz] wpisywane są do publicznego rejestru, oraz wierzytelności. Mimo iż przepis ten może okazać się niewystarczający do uwzględnienia wszelkich rodzajów aktywów, w szczególności gdy weźmie się pod uwagę stopień złożoności niektórych majątków[42], świadczy on jednak o tym, że prawodawca wspólnotowy miał zamiar poddać jednolitemu unormowaniu kwestię określenia położenia składników majątku dłużnika. Taki wybór, podobnie jak niekompletny charakter wykazu zamieszczonego w rzeczonym art. 2 lit. g), wymaga bez wątpienia daleko idącej wykładni ze strony sądu krajowego, do którego należy określenie na podstawie tego przepisu regulacji mającej zastosowanie w każdym konkretnym przypadku.

68. Mając na uwadze powyższe rozważania, w niniejszej sprawie tribunal de commerce de Versailles ma za zadanie „zlokalizować" *w chwili wszczęcia postępowania wtórnego* i *na podstawie kryteriów określonych w art. 2 lit. g) rozporządzenia* całość przedmiotów materialnych i niematerialnych należących do spółki NNSA, które były przedmiotem zbycia, włączając w to prawa własności gospodarczej („equitable or beneficial ownership") posiadane przez tę spółkę w odniesieniu do własności intelektualnej grupy Nortel zgodnie z MRDA oraz prawa licencyjne wyłączne, nieodpłatne i wieczne, których spółka ta była posiadaczem na podstawie tejże umowy[43]. W tym względzie – jak mi się wydaje – to przede wszystkim do sądu odsyłającego należy ustalenie, czy w świetle tej umowy owe prawa mogą zostać podzielone i uznane za odrębne składniki majątku.

69. Następnie również do tego sądu należy ustalenie, czy przy stosowaniu prawa kanadyjskiego, któremu podlega MRDA, prawo spółki NNSA do otrzymania zapłaty z tytułu „przydziału R & D" należy zakwalifikować jako „prawo rzeczowe do pobierania pożytków", jak twierdzi RZ spółki NNSA, czy też jako „wierzytelność" wynikającą z jej wkładu w działalność R & D grupy Nortel. W tym ostatnim przypadku zastosowanie może znaleźć kryterium głównego ośrodka podstawowej działalności osób trzecich zobowiązanych do świadczenia, wyrażone w art. 2 lit. g) tiret trzecie rozporządzenia. W tym względzie przypominam na marginesie, że fakt, iż *udział w cenie* należny spółce NNSA w następstwie zbycia aktywów tej spółki może zostać uznany za wierzytelność z tytułu zapłaty ceny w odniesieniu do zajęcia – znajdującego się jako takie poza terytorium Unii – nie ma znaczenia, gdyby należało dojść do wniosku, że dane aktywa były położone na terytorium francuskim w dniu nabrania mocy przez orzeczenie o wszczęciu postępowania wtórnego. Jak już bowiem zauważyłem w pkt 66 powyżej, sposób zbycia jednego ze składników majątku nie może skutkować przydzieleniem tego składnika do postępowania głównego, podczas gdy pierwotnie przynależał on do postępowania wtórnego i vice versa.

70. Jeżeli, jak sądzę, prawo „beneficial ownership" wynikające z systemu stworzonego przez MRDA nie może zostać potraktowane jak zwykła wierzytelność, to należy zbadać, czy można zakwalifikować je do jednej z dwóch kategorii określonych w art. 2 lit. g) tiret pierwsze i drugie. W tym względzie nie przekonuje mnie teza zarządców, zgodnie z którą prawo to jest uregulowane w tiret drugim, ponieważ dotyczy praw własności intelektualnej będących przedmiotem rejestracji. W rzeczywistości bowiem ani „beneficial ownership" uprawniające w ramach MRDA do „przydziału R & D", ani ponadto prawa do korzystania z własności intelektualnej i przemysłowej grupy Nortel, które wynikają z licencji wyłącznych przyznanych przez NNL w ramach tej samej umowy, nie mogą zostać zakwalifikowane jako „prawa, których własność lub tytuł prawny [właściciel lub posiadacz] wpisywane są do publicznego rejestru" w rozumieniu art. 2 lit. g) tiret drugie rozporządzenia. Sam fakt, że wspomniane prawa były „powiązane" z prawem własności przemysłowej lub intelektualnej, które z kolei były przedmiotem

42 — Wniosek Komisji dotyczący rozporządzenia wprowadza w art. 2 lit. g) [który staje się art. 2 lit. f)] dalsze zasady określania miejsca położenia przedmiotów, dotyczące akcji imiennych przedsiębiorstw, instrumentów finansowych, których własność jest wykazana za pomocą wpisu do rejestru, i gotówki posiadanej na koncie bankowym (zob. pkt 21 tego wniosku).

43 — Zgodnie z wersją tej umowy złożoną przez zarządców każda spółka grupy Nortel, która była jej stroną, zobowiązała się rozwijać, tak jak w przeszłości, działalność R & D i udostępniać jej wyniki pozostałym stronom umowy. W zamian otrzymywała ona kwotę proporcjonalną do jej wkładu w działalność R & D grupy, zwaną „przydziałem R & D", według planu załączonego do umowy. Kwota ta była uważana za „zysk", do którego każda ze stron była uprawniona. Umowa stanowiła również, że z zastrzeżeniem wyraźnie przewidzianych wyjątków (np. praw do znaku towarowego) NNL przysługiwały w sensie prawnym wszystkie obecne i przyszłe prawa do własności intelektualnej grupy, w zamian za co NNL zobowiązywała się do przyznawania każdej spółce będącej stroną umowy wyłącznej i nieodpłatnej licencji na korzystanie z całości własności intelektualnej grupy.

rejestracji (przez NNL i poza terytorium Unii), nie zmienia tego wniosku. Z drugiej strony nie można moim zdaniem twierdzić – jak wydaje się sugerować RZ spółki NNSA – że omawiane prawa wchodzą w zakres art. 2 lit. g) tiret pierwsze rozporządzenia z racji tego, że są one „zmaterializowane" w licencjach, ponieważ licencje nie mogą być uznane za przedmioty materialne.

71. Z art. 2 lit. g) rozporządzenia należy zatem wyinterpretować zasadę, która winna brać pod uwagę specyfikę rozpatrywanych aktywów. Wydaje mi się, że z dwóch pierwszych tiret tego przepisu można wywnioskować wskazówkę natury ogólnej, a mianowicie iż różne składniki majątku dłużnika powinny co do zasady przynależeć do tego postępowania upadłościowego, któremu są naturalnie najbliższe. Jest tak w odniesieniu do przedmiotów materialnych, które są objęte postępowaniem wszczętym na terytorium państwa członkowskiego, w którym się one znajdują, i w przypadku przedmiotów oraz praw, które powinny być zarejestrowane, wchodzących w zakres postępowania upadłościowego wszczętego w państwie członkowskim, w którym jest prowadzony odnośny rejestr. Taką samą zasadę, tyle że stosowaną a contrario, można znaleźć w art. 12 rozporządzenia, zgodnie z którym „wspólnotowy patent, wspólnotowy znak towarowy oraz każde inne podobne prawo […] może zostać objęte wyłącznie postępowaniem określonym w art. 3 ust. 1", gdyż nie można ich powiązać z terytorium jednego państwa członkowskiego z racji tego, iż ich skutki obejmują całe terytorium Unii. W ten sam tok rozumowania wpisuje się również przyjęta przez Komisję propozycja zmiany art. 2 lit. g) rozporządzenia, gdyż nowe tiret (dotyczące akcji imiennych przedsiębiorstw, instrumentów finansowych, których własność jest wykazana za pomocą wpisu do rejestru, i gotówki posiadanej na koncie bankowym) ustanawiają w ten sam sposób kryteria sprzyjające określeniu przynależności przedmiotu do terytorium państwa członkowskiego, z którym jest on najsilniej powiązany.

72. Tymczasem, wracając do sprawy w postępowaniu głównym, jestem zdania, że zgodnie z powyższą zasadą prawa wynikające z udziału dłużnika w działalności R & D grupy spółek lub mające na celu eksploatację jej rezultatów na podstawie systemu wyłącznych i nieodpłatnych licencji, pod warunkiem że nie są one objęte art. 2 lit. g) tiret drugie i trzecie rozporządzenia, powinny być traktowane jako położone na terytorium państwa członkowskiego, w którym znajduje się ośrodek działalności dłużnika, który przyczynił się do omawianej działalności R & D i który wykorzystywał jej rezultaty w prowadzeniu swojego przedsiębiorstwa.

73. Na podstawie powyższych rozważań uważam, że na część drugą pytania prejudycjalnego skierowanego przez sąd odsyłający należy odpowiedzieć, iż w celu ustalenia, czy przedmiot dłużnika jest objęty zakresem skutków wtórnego postępowania upadłościowego, sąd rozpoznający sprawę powinien ustalić, czy przedmiot ten jest położony na terytorium państwa członkowskiego wszczęcia owego postępowania w dniu, w którym orzeczenie o wszczęciu postępowania nabrało mocy, oraz iż sytuację tego przedmiotu należy oceniać na podstawie kryteriów ustalonych w art. 2 lit. g) rozporządzenia.

IV – **Wnioski**

74. W świetle całości powyższych rozważań proponuję, aby na pytanie zadane przez tribunal de commerce de Versailles Trybunał udzielił następującej odpowiedzi:

Sąd właściwy, na podstawie art. 3 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego, do wszczęcia postępowania wtórnego jest również właściwy do określenia składników majątku dłużnika objętego zakresem skutków tego postępowania.

Powództwo mające na celu ustalenie, czy jeden składnik majątku dłużnika lub ich szereg należą do postępowania głównego, czy też do postępowania wtórnego, może zostać wniesione albo przed sąd państwa członkowskiego, w którym wszczęto postępowanie główne, albo przed sąd państwa członkowskiego, w którym wszczęto postępowanie wtórne.

W celu ustalenia, czy przedmiot dłużnika jest objęty zakresem skutków wtórnego postępowania upadłościowego, sąd rozpoznający sprawę powinien ustalić, czy przedmiot ten jest położony na terytorium państwa członkowskiego wszczęcia owego postępowania w dniu, w którym orzeczenie o wszczęciu postępowania nabrało mocy. Sytuację tego przedmiotu należy oceniać na podstawie kryteriów ustalonych w art. 2 lit. g) rozporządzenia nr 1346/2000.